

Homoseksualnost u obitelji

Beljo, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:779332>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VALENTINA BELJO

HOMOSEKSUALNOST U OBITELJI

Završni rad

Pula, rujan, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VALENTINA BELJO

HOMOSEKSUALNOST U OBITELJI

Završni rad

JMBAG: 0303049946, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc.Sandra Kadum

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. HOMOSEKSUALNOST.....	2
2.1. LGB u Republici Hrvatskoj.....	4
2.2. Mitovi o homoseksualnosti (prema Griffin i suradnici, 1997.).....	4
2.3. Homofobija.....	8
3. COMING OUT-OTKRIVANJE	8
3.1. Proces otkrivanja homoseksualne orijentacije.....	9
3.1.1. Otkrivanje vlastite seksualne orijentacije	9
3.1.2. Otkrivanje bivšim partnerima (ako ih ima).....	10
3.1.3. Otkrivanje obitelji i prijateljima.....	11
3.1.4. Otkrivanje široj okolini, kolegama/kolegicama i susjedima	11
3.2. Iskustva roditelja homoseksualne djece (prema Griffin i sur., 1997.).....	12
3.2.1. Osjećaji gubitka kod roditelja	12
3.2.2. Razine razumijevanja roditelja	13
3.2.3. Najčešće reakcije roditelja.....	15
4. OBITELJ	17
4.1. Tradicionalne obitelji.....	18
4.2. Suvremene obitelji	19
4.2.1. Jednoroditeljske obitelji	19
4.2.2. Razvedene obitelji	20
4.2.3. Obitelji s posvojenom djecom	20
4.2.4. Homoseksualne obitelji.....	21
5. BRAK	22
5.1. Istospolno životno partnerstvo	23
6. Roditeljstvo.....	24
6.1. Homoroditeljstvo.....	25
6.1.1. Putevi do roditeljstva	26
6.1.1.1. Djeca iz heteroseksualne veze ili braka.....	26
6.1.1.2. Djeca začeta u istospolnoj zajednici-planirane obitelji	27
7. ZAKONI I ODREDBE KOJE SE ODNOSE NA HOMOSEKSUALNE OSOBE I NJIHOVE OBITELJI	29
7.1. Mjerodavno međunarodno pravo.....	30
7.2. Unutarnji pravni propisi Republike Hrvatske	30

7.3. Zakoni	31
8. INTERVJU	32
9. ZAKLJUČAK.....	37
10. SAŽETAK.....	38
11. SUMMARY	39
12. LITERATURA.....	40

1. UVOD

Većina nas se barem jednom zapitala što to čini obitelj, koje su odlike dobre obitelji, a samim time i dobrog odgoja. Postoji mnogo vrsta obitelji, svaka je različita na svoj način, ali to ne znači da je jedna vrsta obitelji manje obitelj od druge. Opće poznata činjenica jest da obitelj ima vrlo bitnu ulogu u psiho-fizičkom razvoju djeteta, te se u današnje vrijeme obitelj objašnjava kao sustav s nekoliko podsustava, a ne kao prije što se smatralo da je obitelj jednostavan sklop između više pojedinaca.

Zdrava obiteljska situacija ovisi o odnosima među članovima obitelji, o crtama osobnosti istih, o njihovoj sposobnosti i volji da ponovo uspostave ravnotežu, a ne o boji kože članova obitelji, vjerskim ili političkim vjerovanjima, ili na kraju krajeva seksualnoj orijentaciji. Okolina relativno dobro prihvaća različitosti u obiteljima, bilo da je različitost u godinama roditelja, u tome da su djeca posvojena, ili da je samo jedan roditelj u životu djeteta. Većina toga se prihvaća bez posebnog alarmiranja javnosti, no kada se radi o obitelji gdje roditelj voli osobe istoga spola onda je društvo manje tolerantno te si za pravo uzima uskraćivanje osnovnih ljudskih prava pojedinca i stigmatiziranje cijele obitelji.

Pitanje je koliko je današnje društvo spremno prihvatiti tu različitost koja je prisutna u homoseksualnoj obitelji, s koliko se nepotrebnih poteškoća i nedaća moraju nositi homoseksualni roditelji, te kakve osjećaje i misli imaju oni koji su upravo otkrili da su homoseksualne ili biseksualne orijentacije. Također, bitno je spomenuti i bližnje, na koji način reagiraju roditelji kada im dijete kaže da se smatra pripadnikom LGB zajednice, što ih to kopka, a što pomaže u pronalasku miru i u prihvaćanju vlastitog djeteta.

Cilj ovog rada bio je dobiti uvid u iskustva, potrebe i izazove s kojima se suočavaju osobe homoseksualne orijentacije u svakodnevnom životu, s naglaskom na reakcije i postupke bližnjih nakon što su saznali za homoseksualnu orijentaciju djeteta, brata, sestre, prijatelja ili prijateljice.

2. HOMOSEKSUALNOST

Pojam homoseksualnost dolazi iz spoja grčkog i latinskog jezika, grčka riječ *omos* znači isti, dok latinska riječ *sexus* znači spol. Homoseksualnost se definira kao romantična i seksualna privlačnost ili seksualno ponašanje između pripadnika istoga spola.

Moramo razlikovati homoseksualnu orijentaciju i homoseksualno ponašanje. Homoseksualno ponašanje ne mora nužno značiti i homoseksualnu orijentaciju. Kod heteroseksualnih osoba može doći do homoseksualnog ponašanja tijekom adolescencije, dok su u fazi istraživanja vlastite seksualnosti, također može se pojaviti i tijekom dugotrajne izloženosti osobama istoga spola kao što je slučaj boravka u vojsci ili zatvoru.

Seksualna orijentacija često je definirana kao karakteristika individue, isto tako definira se i biološki spol, rodni identitet ili dob. Ta je perspektiva nepotpuna jer seksualna orijentacija uključuje veze s drugim individuama. Seksualno ponašanje i romantična privlačnost su kategorizirani kao homoseksualni ili heteroseksualni s obzirom na biološki spol individua međusobno uključenih u njih. Pojedinci izražavaju svoju homoseksualnost, heteroseksualnost ili biseksualnost interakcijom ili željom za interakcijom s drugim osobama. Te interakcije mogu biti jednostavne radnje kao što su držanje za ruke ili ljubljenje. Sukladno tomu, seksualna je orijentacija povezana i s osobnim vezama koje mi, kao ljudska bića, ostvarujemo s drugim ljudima kako bi zadovoljili svoje potrebe za ljubavlju, povezivanjem i intimnošću. U kontekstu seksualnog ponašanja te veze obuhvaćaju neseksualne fizičke aktivnosti, zajedničke ciljeve i vrijednosti, međusobnu podršku i predanost. (Vrhovni sud u Kaliforniji, 2007.)

U današnje se vrijeme za seksualne manjine koristi kratica LGBTIQ koju čine sljedeće riječi: Lezbijke, Gejevi, Biseksualci, Transrodne, Interseksualne i Queer osobe.

Lezbijke su ženske osobe koje estetski, emocionalno i seksualno privlače druge žene. Između pripadnika LGBTIQ zajednice razlikuju se termini *butch* and *femme* kojom se поближе opisuje ženska osoba homoseksualne orijentacije. *Butch* lezbijka izgledom i ponašanjem više nalikuje muškarcu, odnosno njeguje izgled koje je društvo rezerviralo za muškarce. To su osobe koje uglavnom imaju kratku kosu, nose mušku odjeću te se ponašanjem, gestikulacijom i govorom razlikuju od standardne tipizirane ženske

osobe. Dok *sufamme* lezbijke ženstvene, ističu svoje obline te se oblače i ponašaju onako kako današnje društvo smatra da bi se ženske osobe trebale ponašati.

Gejevi su muške osobe koje privlače drugi muškarci na estetskoj, emocionalnoj i seksualnoj razini. Kao i kod lezbijki tako i kod gejeva razlikujemo više „vrste“ gejeva, najpopularniji izrazi su *bear*, *twink* i *wolf*. Kada se za nekoga kaže da je *bear-gej* to podrazumijeva da je ta osoba fizički velika, često s trbuhom i uglavnom imaju dosta dlakava tijela, naziv *bear* ne ovisi o godinama pojedinca. Termin *twink-gej* se koristi za osobe koje su između 18 i 20 godina, vitke, bez dlaka na tijelu. Kada je netko *wolf-gej* tada je ta osoba mišićava, djelomično dlakava po tijelu, seksualno agresivnija od prethodne dvije „vrste“ gejeva. Kao i *bear-gej* ovaj termin ne ovisi o godinama, iako se za starije „vukove“ koriste termini srebrni ili sivi vuk.

Osobe biseksualne orijentacije osjećaju privlačnost prema oba spola. Mondimore (2003.) smatra da su pojedinci koji se identificiraju kao biseksualci u biti heteroseksualci koji se povremeno upuštaju u istospolne odnose, ili pak da biseksualne osobe eksperimentiraju s raznim partnerima na svom putu ka pronalasku stabilne homoseksualne ili heteroseksualne veze.

Transrodne osobe prilikom izražavanja vlastitog identiteta negiraju društveno zadane i kreirane spolne i rodne uloge i norme te često, ali ne i uvijek, preuzimaju identitet suprotnog spola. Dakle, transrodnim osobama rodni identitet ili rodna prezentacija nije u skladu sa spolno uvjetovanim rodnim ulogama.

Interseksualne osobe rođene su s nedefiniranim, izrazito ženskim ili muškim, setom spolnih organa. Njihovi spolni organi se razlikuju od društvenog poimanja različitosti koje osobe dijele ili na muški ili na ženski spol. Interseksualne osobe često se podvrgavaju kirurškim zahvatima, hormonskim terapijama i slično. U novije vrijeme sve se više prihvaća interseksualnost kao jedan od seksualnih, spolnih, ali i političkih identiteta.

Queer osobe su u suštini sve osobe koje stoje nasuprot heteroseksualnoj normi odnosno dominantnoj društvenoj kulturi tzv. heteropatrijarhatu.

Nadalje u tekstu kada se govori o osobama homoseksualne i biseksualne orijentacije koristit će se naziv LGB koji se odnosi na lezbijke, gejeve i biseksualce.

2.1. LGB u Republici Hrvatskoj

Primjetno je kako se u Hrvatskoj sve manje marginalizira LGB osoba u društvu. U Zagrebu se od 2002. svake godine održava *Zagreb Pride* odnosno *Povorka ponosa*. Svake godine odaziv na Povorku ponosa je sve veći, a incidenata i protu-prosvjeda je sve manje. Do 2018. godine u gradu Splitu održana je Povorka ponosa sedam puta, u gradu Osijeku jednom.

Osim što se u Republici Hrvatskoj sve više uvažavaju LGB osobe, vidljivo je da ih i zakon sve više prepoznaje i prihvaća. Prava homoseksualnih i biseksualnih osoba u Hrvatskoj se vidno proširuju, ali se LGB osobe i dalje susreću s određenim pravnim ograničenjima u odnosu na ostale stanovnike.

Republika Hrvatska je jedna od 11 članica LGBT Core Grupe Ujedinjenih Naroda za suzbijanje nasilja i diskriminacije (eng. LGBT Core Group at U.N. on Ending Violence and Discrimination).

2.2. Mitovi o homoseksualnosti (prema Griffin i suradnici, 1997.)

„Mit je najstarija, jednostavna epska vrsta koja se pojavila i prije samih civilizacija i pisma. Pojava mitova datira još od pretpovijesnog razdoblja. Mit je priča koja se vezuje uz nastanak svijeta i podrijetlo ili uz osobe, narode, pojave i uz podrijetlo.“
(<https://www.lektire.hr/mit/>)

MIT 1. NEUROTICNA SITUACIJA U OBITELJI UZROKUJE HOMOSEKSUALNOST
Kada se kaže neurotična obitelj misli se na onu obitelj u kojoj je majka dominantna ili zavodljiva, a otac je „slabić“ ili rezerviran. Prema istraživanju iz 1981. godine (Bell, Weinberg i Hammersmith) prilikom kojeg je ispitano 979 homoseksualaca i 477 heteroseksualaca koji su činili reprezentativan uzorak pučanstva, utvrđeno je da

obiteljska prošlost nema nikakav utjecaj na kasniju seksualnu orijentaciju pojedinca. Osim što su gej muškarci imali starije očeve, i roditelji su ih dobili u kasnijoj dobi.

MIT 2. „MEKANI“ MUŠKARCI I „MUŠKOBANJASTE“ DJEVOJČICE POSTAJU HOMOSEKSUALCI

Kada nam netko spomene lezbijku ili geja, nerijetko nam na pamet padne osoba određenog izgleda i ponašanja koje najčešće nije u skladu sa standardima današnjega društva. Stereotip da se homoseksualne osobe uvijek ističu izgledom, frizurom, načinom odijevanja, govorom, gestikulacijom i ponašanjem, su samo to, stereotipi. Istina jest da se dio osoba homoseksualne orijentacije dok su bili djeca i tinejdžeri isticali od svojih vršnjaka, npr. neki dječaci se nisu interesirali za sportove, dok su neke djevojčice pokazivale interes baš za to. U današnjem svijetu punom predrasuda, stereotipa te unaprijed određenih rodnih uloga, djeca koja se ne ponašaju ili ne izgledaju u skladu sa svojim, društveno određenim, rodnim ulogama su netipična. Pojam *nekonformizam spola* označava ne uklapanje u društvene norme spola, odnosno norme ponašanja predviđene za određeni spol. Takvu, netipičnu djecu prije zamijetimo te ih više pamtimo, ali to ne znači da nema „ženskastih“ lezbijki i „muškobanjastih“ gejeva.

MIT 3. HOMOSEKSUALNO ZAVOĐENJE UZROK JE HOMOSEKSUALNOJ ORIJENTACIJI

Ne postoji niti jedan dokaz, niti jedno istraživanje koje bi pouzdano potvrdilo ovaj mit, a on stvara jako puno problema. Pobornici ovog mita, tvrde kako bi osobe homoseksualne orijentacije ostale „normalne“ da ih druga osoba homoseksualne orijentacije nije zavela. Veliki broj djelatnika u prosvjeti dobiva otkaze zbog svojehomoseksualne orijentacije jer se vjeruje da će oni preobratiti djecu s kojom rade.

MIT 4. TRAUMATIČNO ISKUSTVO S OSOBOM SUPROTNOG SPOLA MOŽE UZROKOVATI HOMOSEKSUALNOST

Ovaj mit je jednako banalan, kao i onaj pokušaj da se djecu nagovori na odnos s osobom suprotnog spola kako bi se LGB osoba predomislila ili promijenila. Sigurno je da su LGB osobe imale poneko loše iskustvo, baš kao što su imale i heteroseksualne osobe. Činjenica da je netko homoseksualne orijentacije ne proizlazi iz toga da je ta osoba ljuta na suprotni spol, već jednostavno da ju privlače osobe istoga spola.

MIT 5. HOMOSEKSUALNOST JE MENTALNA BOLEST

Do sada je napravljeno mnoštvo istraživanja (Petterson, 1992.) koja dokazuju da osobe homoseksualne orijentacije nisu ni po čemu različite od osoba heteroseksualne orijentacije. Pozitivna posljedica ovih istraživanja jest da je u Americi *Društvo psihologa kao i Američko udruženje psihijatara* s popisa mentalnih bolesti uklonilo homoseksualnost.

MIT 6. OSOBE HOMOSEKSUALNE ORIJENTACIJE SU RIJETKOST

Ovaj mit proizlazi iz strahova homoseksualnih osoba od okoline u kojoj se nalaze. Mnoge homoseksualne osobe ne deklariraju se kao pripadnici LGB zajednice iz straha i/ili nelagode. Često se događa da su homoseksualci diskriminirani u društvu, na poslu, na njih se nasrće verbalno pa čak i fizički. Skrivajući svoju seksualnu orijentaciju oni na neki način štite sebe i svoje bližnje od osuda društva.

MIT 7. HOMOSEKSUALNOST JE ODABIR I ZBOG TOGA SE HOMOSEKSUALCI MOGU PROMIJENITI

Pod uvjerenjem kako su homoseksualci odabrali svoju orijentaciju je i uvjerenje kakoonda mogu odabrati ne biti homoseksualne orijentacije. Širenju ovog mita pridonose otkrivanja LGB osobe koje su već u odrasloj dobi, u heteroseksualnoj su vezi ili braku, ili ukoliko isti već imaju djecu iz prethodne heteroseksualne veze ili braka. Osobe koje su svoju istinsku seksualnu orijentaciju otkrile tek u kasnijoj dobi su primjer

koliko je kompliciran cijeli postupak otkrivanja, kako sebi tako i drugima. Nije im jednostavno zbog raznih osuda, predrasuda, poricanja prava, grubih „šala“ te verbalnih i fizičkih nasrtaja. Na seksualno ponašanje se može djelovati, ali osnovna orijentacija, odnosno fundamentalna seksualnost, se ne može promijeniti niti se na nju može djelovati

MIT 8. HOMOSEKSUALNI RODITELJI SU LOŠI RODITELJI TE ŠKODE DJETETOVOM RASTU I RAZVOJU

Homoseksualne osobe djecu mogu imati iz prethodne veze ili braka, umjetnom oplodnjom, posvojenjem, skrbništvom ili su-roditeljstvom. Godine 1992. Charlotte Petterson objavila je niz istraživačkih studija koje su usporedile djecu s jednim ili dvoje LGB roditelja i djecu s jednim ili dvoje heteroseksualnih roditelja. Varijable koje su se gledale bile su dob djeteta, spol, obrazovanje, ekonomski status i razni aspekti iz područja mentalnog zdravlja. Sve varijable pokazale su da su razlike između djece s homoseksualnim roditeljima i djece s heteroseksualnim roditeljima vrlo male.

MIT 9. SVI HOMOSEKSUALCI SU PROMISKUITETNI TE PRETJERANO SKLONI SEKSU

Kod zagovaranja ovog mita, društvo ne gleda pojedinca. Seksualnost nije središte života između pripadnika heteroseksualno orijentiranih osoba, pa tako nije niti pripadnicima homoseksualne zajednice. Svaki pojedinac ima različite seksualne apetite neovisne o seksualnoj orijentaciji.

MIT 10. AIDS JE BOLEST GEJEVA

Ovaj mit dolazi iz mišljenja naroda da su muškarci homoseksualne orijentacije prijenosnici AIDS-a. U prošlosti se HIV širio među gej populacijom zato što se o spolno prenosivim bolestima nije znalo dovoljno, a kod gej muškaraca ne postoji rizik od trudnoće. Svjetska zdravstvena organizacija je 1995. godine objavila kako je 50% osoba zaraženih HIV-om u svijetu zapravo ženskog spola i heteroseksualne

orijentacije. Nerazvijene zemlje, poput zemalja Afrike, imaju najveći broj oboljelih od HIV-A, i tu također prednjače žene. Veliki doprinos širenju HIV-a pridonosi i vjerovanje, koje je rašireno između pripadnika određenih religija, da je uporaba prezervativa ravna grijehu.

2.3. Homofobija

Homofobija označava strah, predrasude, negativne stavove i mržnju prema osobama homoseksualne orijentacije. Međunarodni dan borbe protiv homofobije u svijetu se obilježava 17. svibnja.

Postoji više vrsta homofobije i ona je prisutna u više aspekata svakodnevnoga života. Institucionalizirana homofobija opisuje diskriminaciju na temelju seksualne orijentacije ili identiteta koja se odvija u vladi, poslovnom sektoru, vjerskim i ostalim organizacijama. Društvena homofobija odnosi se na norme i standarde na koje svakodnevno nailazimo u društvu. Upravo te norme i standardi za cilj imaju uvjeriti kako bi svaki pojedinac trebao biti heteroseksualne prirode jer je to bolje i moralnije.

3. COMING OUT-OTKRIVANJE

Coming out je kratica od engleske fraze „*coming out of the closet*“ odnosno izlazak iz ormara. To je metafora koju koriste osobe homoseksualne orijentacije kako bi drugima obznanili svoju seksualnu orijentaciju.

U daljnjem tekstu koristit ćemo jednu od hrvatskih verzija metafore *coming out*, a to je *otkrivanje*.

3.1. Proces otkrivanja homoseksualne orijentacije

LGB osoba otkriva svoju seksualnu orijentaciju prvenstveno sebi pa obitelji, prijateljima, poznanicima te svima ostalima koji su pretpostavljali da su heteroseksualne orijentacije. Otkrivanje vlastite seksualnosti ne mora nužno ići tim redosljedom.

Otkrivanje je važna odluka, odnosno niz važnih odluka i iskustava za koje treba puno hrabrosti. Također, otkrivanje je i jedna velika prekretnica u životu homoseksualne osobe. Dolazi do znatnih promjena i, neovisno o njihovim godinama, za većinu je to vrlo težak, kompliciran i zahtjevan proces. Osobe homoseksualne orijentacije prvo otkrivaju sami sebi svoju seksualnu orijentaciju, odnosno osvješčuju se i prepuštaju istospolnoj privlačnosti koju osjećaju. Nakon osvješčivanja najčešće slijedi prvo homoseksualno iskustvo. Zatim sami sebe identificiraju kao homoseksualnu osobu i otkrivaju se drugim LGB osobama, taj korak im olakšava daljnji proces otkrivanja. Nakon što su se otkrili drugim pripadnicima LGB zajednice, uglavnom se otkrivaju prijateljima i užoj obitelji. Tek nakon, i ako taj korak prođe pozitivno odlučuju se na otkrivanje širem krugu ljudi kao što su poznanici, suradnici i javnost.

Otkrivanje seksualne orijentacije ima niz pozitivnih, ali i negativnih posljedica. Jedni nakon što drugima otkriju svoju homoseksualnu orijentaciju prodube odnos s bližnjima, nestane stres koji je povezan sa stalnim osjećajem skrivanja. Dok drugi koji su naišli na negodovanje od strane dragih vezano za njihovu homoseksualnu orijentaciju nailaze na neodobravanje, neku vrstu odbacivanja, diskriminaciju ili čak psihičko i fizičko nasilje.

3.1.1. Otkrivanje vlastite seksualne orijentacije

Ne otkriju svi svoju seksualnu orijentaciju u isto vrijeme ili na isti način. Neki pojedinci saznaju za svoju pravu seksualnu orijentaciju u pubertetu, nek tek u mladosti, a neki saznaju dok su u heteroseksualnoj vezi ili braku, ili pak nakon prekida istog.

Otkrivanje vlastite seksualne orijentacije bilo je praćeno razmatranjem raznih situacija iz prošlosti koje LGB osobe tada nisu okarakterizirale kao znakove homoseksualne orijentacije. Reakcije njih samih na novu spoznaju također variraju, nekima je bilo iznenađujuće, ali pozitivni iskustvo, dok je drugima bilo izrazito teško. Reakcije uglavnom ovise o situaciji u kojoj su se nalazili prilikom spoznaje da su homoseksualne orijentacije. Što je situacija kompliciranija to je i njima bilo teže, npr. ako su u heteroseksualnoj vezi, braku ili imaju dijete.

Biseksualcima je otkrivanje vlastite seksualnosti dodatno otežano zato što se biseksualnost smatra prolaznom fazom koja vodi ka homoseksualnosti. To rezultira time da su osobe biseksualne orijentacije dodatno zbunjene te ih okolina može dodatno stigmatizirati u već poznatom obliku stigmatizacije.

3.1.2. Otkrivanje bivšim partnerima (ako ih ima)

Otkrivanje svoje seksualne orijentacije partnerima ili bivšim partnerima često završava u svađi. LGB osobe koliko god im je teško prilikom otkrivanja svoje seksualnosti drugim ljudima, uvijek se mogu obratiti raznim LGB zajednicama, ako već ne mogu svojim bližnjima. Partneri odnosno bivši partneri proživljavaju veliki šok, ne nailaze na razumijevanje i podršku okoline. U Republici Hrvatskoj ne postoji organizacija niti udruga kojoj se mogu obratiti za pomoć, kao što postoji npr. u Americi PFLAG (Parents, Families and Friends of Lesbians and Gays). Partneri su tako često izloženi zadirkivanju i izrugivanju, „šalama“ kako su oni zaslužni za partnerovu homoseksualnosti. Takve reakcije okoline za sobom vuku razna pitanja vezana za vlastitu seksualnost, integritet, identitet, vlastitu djecu ako ih imaju i slično. Bore se s ljutnjom, strahom, boli i niskim samopoštovanjem.

Reakcije partnera ili partnerice iz heteroseksualne veze ili braka također variraju ovisno o situacijama i temeljima koji su u njihovomu partnerstvu stvoreni. Kontakt se najčešće prorijedi nerijetko dolazi do prestanka ili umanjenja odnosa između roditelja koji ne živi

s djetetom i djeteta, nakon razvoda ili rastave. Idealno bi bilo kada bi bivši partneri imali razumijevanja jedno za drugo te si bili potpora u novim okolnostima. Nažalost, situacija je najčešće takva da partneri reagiraju iznimno burno pa bude slučajeva psihičkog i fizičkog nasilja, uznemiravanja, prijetnji, prisilnog otkrivanja homoseksualnog roditelja u javnosti. Najgore jest kada se djetetu govore negativni i vulgarni komentari o seksualnoj orijentaciji njihovog homoseksualnog roditelja.

3.1.3. Otkrivanje obitelji i prijateljima

Kada govorimo o otkrivanju unutar obitelji mislimo na otkrivanje roditeljima, braći i sestrama. Dijete se uglavnom prvo otkrije majci, pa tek onda ocu. Najčešća reakcija roditelja na novu spoznaju djetetove seksualne orijentacije jest pokazivanje nerazumijevanja, misle da je to prolazna faza, te djecu pokušavaju liječiti i/ili preobratiti. Djecu vode doktorima, psihijatrima, svećenicima te ih nagovaraju na seksualne odnose s osobama suprotnog spola kako bi se „predomislili“. Neki roditelji pak prihvate djetetovu seksualno orijentaciju, više ili manje, ali to svakako zahtijeva puno vremena tijekom kojeg se treba riješiti niz kriznih faza.

Nakon otkrivanja užoj obitelji, slijedi otkrivanje pred širom rodbinom, koja uglavnom reagira bolje od roditelja. Širu obitelj uglavnom čine mlađi ljudi, bratići i sestrične, te njihovi roditelji koji nemaju direktan osjećaj krivnje kao što to imaju roditelji pa je cijeli proces prihvaćanja za njih olakšan.

Kao i prilikom otkrivanja obitelji, tako je i prilikom otkrivanja prijateljima. Svatko reagira na svoj način, neki prihvate otkrivanje kao nešto sasvim normalno, neki su naslućivali od ranije, neki to poštuju ali ne žele o tome razgovarati. Nažalost, ima situacija gdje i rodbina i prijatelji u potpunosti zahlade odnos s LGB osobom zbog vlastitih uvjerenja, stavova i načela.

3.1.4. Otkrivanje široj okolini, kolegama/kolegicama i susjedima

Svi se mi prvo povjeravamo osobama koje su nam bliske, onima za koje smo skoro pa sigurni da nas neće odbaciti ili napraviti osjećaj grižnje savjesti. Otkrivanje na radnom

mjestu, školi ili fakultetu sa sobom nosi određeni rizik zbog konzervatizma okoline, to je jedan od glavnih razloga zašto osobe homoseksualne orijentacije odlučuju skrivati svoj seksualni identitet. Nažalost, veliki dio prosvjetnih radnika ima negativno mišljenje o LGB osobama, te se to da primijetiti prilikom ophođenja prema istima. Neke LGB osobe smatraju da bi saznanje njihova poslodavca o njihovoj seksualnoj orijentaciji nepovoljno utjecalo na njihovo daljnje poslovno napredovanje. Postoje slučajevi gdje bi poslodavac prekinuo razgovor za posao čim bi pojedinac rekao svoju seksualnu orijentaciju, također prilikom otpuštanja viška radnika prvi bi bili pripadnici LGB zajednice.

3.2. Iskustva roditelja homoseksualne djece (prema Griffin i sur., 1997.)

Roditelji trenutak spoznaje o homoseksualnoj orijentaciji svoga djeteta uspoređuju sa saznanjem o smrti djeteta. Na neki način, spoznaja o homoseksualnosti djeteta i jest smrt, smrt vjerovanja, uvjerenja i nade koju su do tada gradili godinama.

Roditelji često pomisle kako su im djeca bolesna, protuprirodna, izopačena, te da su oni sami krivi za homoseksualnu orijentaciju vlastite djece. Smatraju kakosu njihov odgoj ili životne situacije u kojima su se nalazili krivci za homoseksualnost djece. Osjećaje roditelja kako nisu ispunili svoju zadaću dodatno pogoršava i okolina te osude i predrasude kojima su izložena njihova djeca, ali i oni sami. Situaciju im dodatno otežava spoznaja kako se nemaju kome obratiti, konkretnije, nema dovoljno stručnih osoba od povjerenja. Previše je oprečnih mišljenja kako o „uzroku“ tako i o kasnijem načinu života osoba homoseksualne orijentacije.

3.2.1. Osjećaji gubitka kod roditelja

Prema Griffin i sur. (1997.) osjećaji gubitka kod roditelja mogu se podijeliti u nekoliko kategorija. Te kategorije ne moraju nužno ići tim redoslijedom i ne mora svaki roditelj proći kroz svaku kategoriju.

1. Emocionalni gubitak

Mnoge knjige krive roditelje i njihov odnos s djecom za kasniju homoseksualnu orijentaciju djeteta. Smatra se da sin postaje gej ako ga otac zanemaruje ili je odsutan, a kćer postaje lezbijka ako je majka dominantna ili posesivna. Roditelji se često poistovjete s određenim obrascima ponašanja te ih to dovodi do dodatnih poteškoća procesu prihvaćanja seksualne orijentacije djeteta.

2. Duhovni gubitak

Duhovni gubitak najčešće osjete obitelji koje prakticiraju određenu religiju. Poznato je kako određeni vjerski vođe i članovi vjerskih zajednica javno osuđuju i nerijetko vrijeđaju pripadnike homoseksualne zajednice. Sam taj čin ponižavanja, vrijeđanja i osuđivanja reflektira se i na roditelje homoseksualca.

3. Biološki gubitak

Pod biološkim gubitkom smatramo gubitak mogućnosti da roditelji homoseksualaca imaju unučad, nemogućnost prijenosa gena i imena. Iako su roditelji većinom svjesni egocentrizma koji se vidi kroz osjećaj ovog gubitka, oni ne mogu pobjeći od svoga mišljenja. Mnogo roditelja isprva nije ni svjesno da će možda ipak imati unučad, a to je rezultat neinformiranosti društva o LGB osobama i njihovim pravima.

4. Društveni gubitak

Roditelji kad osjete društveni gubitak u biti osjećaju stid, sramotu, strah i brigu. Sram ih je jer je sada njihova obitelj ta koja spada u one „društveno nepoželjne“ obitelji. Strah ih je odbacivanja od strane prijatelja, obitelji, zajednice i slično. Uza sve to brinu i kako će dalje funkcionirati odnosi s djetetom, partnerom i ostatkom obitelji.

3.2.2. Razine razumijevanja roditelja

Prema Griffin i sur. (1997.) razine razumijevanja su faze koje roditelji prolaze na putu prema razumijevanju i prihvaćanju homoseksualne orijentacije svoga djeteta. Roditelji se prvo fokusiraju na sebe, pa na svoje homoseksualno dijete te kasnije na sve pripadnike homoseksualne zajednice. Svaka razina ima svoju problematiku, te ne prolaze svi roditelji kroz iste faze i istim redoslijedom.

1. Prva razina razumijevanja-usredotočenje na sebe

U ovoj razini roditelji se trude kontrolirati svoje osjećaje dok su u kontaktu sa svojim homoseksualnim djetetom. Glavni cilj im je bio umirenje vlastitog unutarnjeg konflikta, a to su ostvarili putem usmjeravanja svoje pozornosti i djela isključivo prema sebi. Unutarnji konflikt je između onog što im društvo govori o njihovom djetetu i onoga što oni o tom djetetu znaju. Osjećali su gubitak na više razina te su na taj gubitak reagirali tako što bi komunikaciju s bližnjima sveli na minimum, što je često znalo narušiti obiteljske odnose. Roditelji koji su suprotnog spola, od djeteta koji je homoseksualne orijentacije, osjećali su se odbačeno, dok su roditelji istoga spola imali osjećaj da su zakazali u ispunjavanju adekvatne roditeljske uloge. Prva razina za mnoge je i najteža, roditeljise osjećaju emocionalno slabo, imaju niz netočnih informacija te se osjećaju izolirano, kao da su oni jedini koji prolaze kroz takvu situaciju.

2. Druga razina razumijevanja-usredotočenje na dijete

Kako je vrijeme prolazilo, roditelji su dolazili do sve više informacija i utjehe bližnjih pa su se tim slijedom okrenuli svojoj djeci. U ovoj razini roditelji žele razumjeti svoju djecu, njihove probleme, želje i potrebe. Svoju snagu usmjeravaju na dobrobit djeteta, a svoje potrebe stavljaju na drugo mjesto. Prihvaćanje homoseksualne orijentacije vlastitog djeteta ne dolazi preko noći pa tako roditelji u ovoj fazi i dalje prolaze kroz razne krize, priželjkuju da im dijete nije homoseksualno i slično. Ponajviše priželjkuju da se počnu rješavati problemi koje društvo radi njihovoj djeci. Većina roditelja se slaže da je društvo prestrogo prema pripadnicima LGB zajednice, traže činjenice, čitaju i istražuju izvore, kako pozitivnih tako i negativnih izjava. Tijekom ove razine, odnos između roditelja i djeteta se poboljšava te se osjeća generalno olakšanje zbog

razvoja situacije. Dio roditelja u ovoj razini povjeri se svojim prijateljima i užoj obitelji, ali ne i široj zajednici, kada bi govorili o homoseksualnosti u medijima tražili su da budu anonimni.

3. Treća razina razumijevanja-usredotočenje na sve pripadnike LGB zajednice
Malo po malo, što su se više morali otkrivati kako bi se borili za prava svoga djeteta, roditelji su se polako, ali sigurno kretali prema zadnjoj razini razumijevanja. U ovoj razinu počinju brigu o svim pripadnicima LGB zajednice. Roditeljima se mijenjaju percepcije i odlučni su u tome da prenose drugima svoja vlastita iskustva te im tako pomognu u njihovim borbama. Također, nestaje dvojbi je li je njihovomu djetetu nanesena šteta, je li ono samo krivo za svoju homoseksualnu orijentaciju i slično. Više se ne boje tuđega mišljenja i kritiziranja, ne dopuštaju da šale i uvrjedljive primjedbe prođu neosporeno. Neki roditelji čak izlaze u medije i više nego njihova djeca te iznose stavove, činjenice i svoja iskustva.

3.2.3. Najčešće reakcije roditelja

Najčešće reakcije roditelja kada saznaju za seksualnu orijentaciju svoga djeteta jesu prekid kontakta, pokušaj „popravka“ situacije, ignoriranje problema i prihvaćanje stvarnosti. Svaki roditelj je drugačiji i svaka obiteljska situacija se razlikuje ,stoga se i reakcije razlikuju.

1. Prekid kontakta

Prekid kontakta se uglavnom izražava kroz izbacivanje djeteta iz kuće, ignoriranje na obiteljskim okupljanjima i slično. Prilikom izbacivanja djeteta iz kuće pate obje strane, i roditelji i dijete. Dijete se često mora snalaziti na svakojake načine da bi preživjelo, što može završiti kobno. Roditelji pate jer je dijete lakše izbaciti iz kuće nego iz srca. „Problem“ se ne rješava tako da se kazni žrtva, a homoseksualna djeca jesu svojevrzne žrtve okoline zbog raznih dezinformacija i ophođenje s predrasudama.

2. „Popravljanje“ djeteta

Oni roditelji koji ne odustanu od djeteta često svoju energiju usmjeravaju prema pronalasku raznih strategija kako bi promijenili svoju djecu. Tri su glavna načina na koje roditelji pokušavaju promijeniti svoju djecu, a to su posjeti psihijatru, vjersko obraćenje i/ili poticanje na seksualni odnos ili vezu s osobama suprotnoga spola.

Roditelji koji smatraju homoseksualnost kao psihičku bolest prvo će se obratiti psihijatru. Iako psihijatri znaju odnosno trebali bi znati da se fundamentalna seksualnost ne može promijeniti, mnogi, kako bi zaradili, uvjeravaju roditelje u suprotno. Ono što mogu psihijatri učiniti je da cijela obitelj prođe kroz terapiju kako bi naučili prihvatiti i živjeti s novom spoznajom.

Navođenje djeteta na vjersko obraćenje ima kontraučinak. Djeca kojoj su roditelji vjernici su vrlo vjerojatno i sam prisustvovala religijskim obredima, misama i slično. Nebrojeno puta su slušali kako Bog voli svih osim njih, zbunjeni često su se molili da se nešto ili netko promijeni. Ili oni sami ili društvo u kojemu se nalaze. Takve situacije mogu dovesti do rascijepa u obitelji ako se članovi ne uspiju sporazumjeti oko vjerovanja crkve.

Roditeljsko poticanje djeteta na seksualni odnos ili vezu sa suprotnim spolom dolazi iz shvaćanja kako je njihovo dijete netko „navukao“ na homoseksualnost, da su postali homoseksualni jer su imali homoseksualno iskustvo. Posljedica, naravno nije preobraćaj, već bijeda i tuga kako za osobu homoseksualne orijentacije tako iza onu osobu koja je iskorištena u tom eksperimentu koji je, realno, unaprijed osuđen na propast.

3. Ignoriranje problema

Ignoriranje problema možemo još nazvati i sindromom noja. Do ovog sindroma dolazi kada roditelje ne žele fizički dijete iz doma, ne žele prekinuti svaki kontakt s djetetom niti ga žele promijeniti. Tada roditelji jednostavno ignoriraju činjenicu da im je dijete homoseksualne orijentacije, funkcioniraju po principu „ako ne vidim i ne čujem, možda će otići“.

4. Prihvaćanje realnosti

Prihvatanje realnosti je najpoželjnija, a i najrjeđa prva reakcija roditelja. uglavnom se dogodi kod roditelja koje nova spoznaja o homoseksualnoj orijentaciji vlastita djeteta ne iznenađuje previše. Ti roditelji su pretpostavljali od radnije da im je dijete homoseksualne orijentacije. Na prvi pogled roditelji koji su prihvatili u potpunosti seksualnu orijentaciju svoga djeteta nemaju puno toga zajedničkog. Neki su rastavljeni, neki su udovci, a neki žive u tipičnom obiteljskom sustavu. Gledano s religijskog stajališta neki su tradicionalnog vjerovanja, dok su neki ateisti ili agnostici. Ipak sve te roditelje povezuje jedna vrlo bitna nit, ta nit je da su svi odabrali dobrobit svoga djeteta i odnos sa svojim djetetom kao prioritet, iznad svega ostalog. Shvatili su da homoseksualna orijentacija njihova djeteta ne utječe na čestitost i sposobnost tog djeteta da voli.

4. OBITELJ

Obitelj je društvena jedinica osnovana na zajedničkom životu užeg kruga uglavnom krvnih srodnika. Članovi obitelji ne moraju nužno biti krvno povezani, kao što je primjer kod usvajanja djece. Pa tako Kadum (2015., prema Miller, 1983.) navodi kako je jedno od ključnih pitanja u filozofiji i u psihologiji pitanje kako nasljeđe i okružje doprinose razvoju. Prema brojnim autorima (Rosić, Zloković, Stevanović) obitelj je veoma važna za sveukupni razvoj djeteta. Nadalje, prema autorima Rosić, Zloković (2002.) obitelj se mijenja, ali one osnovne funkcije kao što su reprodukcija, osiguravanje ekonomske i emocionalne sigurnosti, održavanje kvalitetnih odnosa među članovima obitelji te omogućavanje socijalizacije, te funkcije su od davnina ostale sve do danas.

Obitelj čine roditelji, nekad samo jedan roditelj, djeca, unuci, djedovi i bake i svi ostali koji su u obitelji rođeni ili su postali obitelj preko sklapanja Braka. Sobzirom na to da se odnosi u obitelji mijenjaju, kao i životne situacije razlikujemo više vrsta obitelji.

4.1. Tradicionalne obitelji

Tradicionalna obitelj ima više značenja. S jedne strane kada govorimo o tradicionalnoj obitelji mislimo na obitelji u prošlosti, odnosno na one obitelji koje sve manje postoje zbog raznih aspekata zbog kojih nisu mogle opstati u današnjem načinu života. Jedni od aspekata zbog kojih tradicionalna obitelj iz prošlosti biva zaboravljena jest da je obitelj prije bila utemeljena ponajviše na ekonomskim interesima, a tek onda na ljubavi. Žena je često bila podčinjena mužu, te nije postojala ravnopravnost između supružnika, a seksualnost se uglavnom svodila na reprodukciju.

S druge strane, kada se govori o tradicionalnoj obitelji danas, pod tim pojmom podrazumijevamo nuklearnu obitelj. Nuklearna ili jezgrovna obitelj jest ona obitelj koja se sastoji od muškarca i žene s jednim ili više djece.

Postoji i proširena obitelj koja se izgrađuje tako da se više nuklearnih obitelji spoji u jednu veliku proširenu obitelj. Proširene obitelji uglavnom se sastoje od barem tri generacije iste obitelji.

4.2. Suvremene obitelji

„Osnovni okviri suvremene porodice proizlaze iz institucije monogamnog braka i tipična suvremena porodica bila bi ona koja se sastoji od jednog muškarca i jedne žene i različitog broja njihove djece. Naravno, pored ovakve strukture porodica postoje i neke druge strukture koje također nose karakter porodice kao što je primjer porodica koja se sastoji od majke i djece ili oca i djece i jednog i drugog roditelja iz ranijih bračnih ili izvanbračnih veza roditelja itd.“ (Stevanović, 2000; 147)

Društvo se iz dana u dan mijenja, pa se sukladno time mijenjaju i naša mišljenja, stavovi i prioriteti. Danas vidimo sve više roditelja koji se žele poslovno ostvariti uz već ostvarenu roditeljsku ulogu. U većini slučajeva majke ne žele biti „samo“ majke, već žele biti i poslovne žene, pa zbog poslovnih obveza roditelja, radnog vremena i slično brigu za djecu preuzimaju plaćene ustanove.

Slijedom silnih promjena suvremenog društva, sve češći su i razvodi brakova. Djeci razvod roditelja teško pada sam po sebi, a djeca se još dodatno moraju prilagoditi na život na dvije adrese, te na dvije strane života, institucionalni i obiteljski život.

Odrastanje, ali i život općenito može biti vrlo težak u modernim obiteljima jer su obiteljska pravila i granice nejasne ili promjenjive, a načela i vrijednosti često neodređene. Zbog toga dolazi do popustljivosti u obitelji, i do zadovoljenja prvo potreba roditelja, a tek onda djece.

4.2.1. Jednoroditeljske obitelji

„U stručnoj literaturi se, uz izraz jedno roditeljska obitelj, kao sinonimi koriste različiti izrazi kao što su: napuštena ili nekompletna obitelj, deficijentna obitelj, razorena obitelj, krnja ili nepotpuna obitelj, itd. Koriste se i neki izrazi koji su po svom značenju uži, kao što su primjerice samohrani roditelj, roditelj samac, jedan roditelj, roditelj bez bračnog partnera, roditelj koji živi sam, itd.“ (Grozđanić, 2000; 1, prema Piorkovska-Petrović, 1990.).

Jednoroditeljske obitelji mogu nastati iz više razloga, zbog smrti, razvoda braka, napuštanje obitelji, izvanbračno rođenje djeteta. Danas se jednoroditeljskom obitelji

smatra i ako je drugi roditelj odsutan zbog posla, bolesti ili odsluživanja zatvorske kazne.

Samohrani roditelj, po zakonu o socijalnoj skrbi, je onaj roditelj koji sam skrbi za svoje dijete i sam ga uzdržava. Mediji često prenose priče samohranih roditelja, koji su neshvaćeni od strane države i društva, iako nekim roditeljima to ne odgovara zato što osjećaju da ih se previše sažalijeva te se mogu osjećati nesposobnima ili manje vrijednima.

U hrvatskom zakonodavstvu jedino se u zakonu o socijalnoj skrbi razlikuje pojam jednoroditeljstva od pojma samohranog roditelja. U praksi razlike su velike, pa se ta dva pojma izjednačavaju prilikom ostvarivanja prava na dječji doplatak, kategorizacije prilikom upisa u dječji vrtić i slično.

4.2.2. Razvedene obitelji

Razvod braka je vrlo stresan događaj koji može ostaviti razne nepovoljne posljedice u razvoju djece. Premda ne doživljavaju svi razvod braka na jednaki način. Dok je jednima to prijelaz u težak život gdje će se susresti s manje potpore i prihoda te s događajima od kojih se možda nikada neće oporaviti, drugima će prekid disfunkcionalnosti u obiteljskom domu omogućiti bolje kućno okruženje za dijete i boljitak budućeg razvoja djeteta.

„Razdoblje razvoda nesumnjivo je teško za dijete i ma koliko ono bilo pripremano nikad nije dovoljno spremno za krizu razvoda i teško je prihvaća. Osjećaj napuštenosti uvijek je prisutan i tugovanje može potrajati neko vrijeme.“ (Grozdanić, 2000; 7). Iako razvod braka teško pada svim uključenim stranama, ima i onih roditelja koji su zbog dobrobiti djeteta pokušali ostati u što boljim odnosima. „ Imaju međutim i suprotnih primjera gdje roditelji i dalje kontaktiraju, neki čak zadržavaju i prijateljske odnose i jedni drugima materijalno pomažu ili naizmjenično čuvaju djecu.“ (Stevanović, 2000; 227)

4.2.3. Obitelji s posvojenom djecom

Odluka na posvajanje djeteta najčešće dolazi zbog nemogućnosti para da ima svoje vlastito dijete, pored njih postoje i parovi koji jednostavno žele posvojiti dijete. Par dijete može posvojiti iz doma za nezbrinutu djecu ili pak iz obitelji koja ne može pružiti djetetu adekvatne uvijete za normalan rast i razvoj. Neki od razloga nemogućnosti pružanja uvjeta za djetetov rast i razvoj jesu nepovoljan ekonomski status obitelji, neprimjereno odgajanje djeteta i slično, te je zbog toga posvajanje djeteta najbolja opcija.

Prema Stevanović (2000.) osobe koje posvajaju dijete uglavnom su dobrog ekonomskog status, i u većini to su osobe srednjih godina s provjerenim zdravstvenim i mentalnim stanjem. Poželjne osobine koje bi posvojitelji trebali imati prvenstveno se odnose na dijete te na odnos prema i s djecom, dakle tu spada prihvaćanje uloge posvojitelja, poštivanje djetetovog porijekla i njegovih bioloških roditelja te poštivanje njegove različitosti. Kako bi započeo proces posvajanja, pojedinac ili par koji žele posvojiti dijete javljaju se u Centar za socijalnu skrb gdje se s njima obavlja razgovor. Nakon razgovora, ako je sve u redu, kreće postupak posvajanja.

4.2.4. Homoseksualne obitelji

S ovom raznolikosti koju vidimo po pitanju obitelji u današnjem društvu, možemo zaključiti da danas ima više no ikad raznih obiteljskih struktura, stoga valja spomenuti i istospolne obitelji odnosno zajednice. Istospolna zajednica može biti neformalna, to znači da osobe žive zajedno najmanje tri godine, ali nisu sklopile životno partnerstvo pred nadležnim tijelima ili može biti priznata zakonom, tada se naziva životno partnerstvo istospolnih osoba.

Lacroix (2014.) navodi da spolna orijentacija pojedinca ne utječe na njegovu odgojnu podobnost, što dokazuju i prosvjetni radnici homoseksualne orijentacije. Također, smatra da se u svakom odraslom pojedincu nalaze i očinske i majčinske crte te će dijete moći naći oboje čak i ako su roditelji istog spola.

5. BRAK

U obiteljskom zakonu brak je definiran kao zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca koja se sklapa suglasnom izjavom muškarca i žene u građanskom ili vjerskom obliku. Građanski oblik sklapanja braka obavlja se pred matičarem, dok se vjerski oblik sklapanja braka obavlja pred službenikom vjerske zajednice koja s Republikom Hrvatskom ima uređene pravne odnose.

U obiteljskom zakonu stoji da razvod braka može tužbom pokrenuti bračni drug, ili oba bračna druga putem sporazumnog zahtjeva. Sud odlučuje o razvodu braka, te se brak razvodi ako se utvrdi da su odnosi u braku teško ili trajno poremećeni, ako je prošlo više od godine dana od prestanka bračne zajednice ili ako je zahtjev o poništenju braka sporazumno podnesen. Muž nema pravo na razvod braka ako je žena trudna ili dok dijete ne navrši godinu dana života. Ako se roditelji ne dogovore oko skrbi nad djetetom tada tu obvezu preuzima sud.

U svijetu postoji mnogo kultura, pa se isto tako i brakovi pojavljuju u brojnim oblicima. Prema broju partnera brak se dijeli na monogamni (brak između jednog muškarca i jedne žene) i poligamni (brak između više od dvoje partnera) brak. Poligamija se dodatno dijeli na poliginiju (brak između jednog muškarca i više žena) i poliandriju (brak između jedne žene i više muškaraca). Također, postoji i grupni brak odnosno brak između više muškaraca i više žena.

Brakovi se mogu razlikovati ovisno o tome pripadaju li partneri istoj naciji, klasi, vjerskoj zajednici ili bilo kojoj drugoj društvenoj skupini. Kada su partneri pripadnici iste društvene skupine tada je brak endogaman, a ako su pripadnici različitih društvenih skupina brak se naziva egzogamnim.

Ovisno o spolu bračnih drugova brak može biti istospolni, tada su partneri osobe istoga spola ili raznospolni kada su partneri osobe različitog spola.

5.1. Istospolno životno partnerstvo

Prema Zakonu o životnom partnerstvu osoba istog spola, životno partnerstvo jest zajednica obiteljskoga života između dvije osobe istog spola, koji je prepoznat pred zakonom. Zajednica mora biti sklopljena pred matičarem/kom u Republici Hrvatskoj, te uz buduće partnere i matičara/ke prisutni moraju biti i dva svjedoka ili svjedokinje. Životno partnerstvo trebalo bi se zasnivati na ravnopravnosti, međusobnim uvažavanjem, pomaganjem, poštovanjem i razumijevanjem.

Životno partnerstvo je izjednačeno s bračnom zajednicom osoba različitog spola, izuzev dijelova koji se tiče prava na jednoroditeljsko i zajedničko posvajanje djece.

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola nalaže da osobe koje žele sklopiti životno partnerstvo moraju biti punoljetne, istog, zakonski prepoznatog spola, trebaju dati svoj pristanak za sklapanje životnog partnerstva te su sposobne za rasuđivanje.

Osobe homoseksualne orijentacije, roditelji homoseksualne orijentacije, te osobe homoseksualne orijentacije koje planiraju roditeljstvo žele da se brak i životno partnerstvo u potpunosti izjednače. Povrh svega ostalog, za njih bi to značilo jednostavniji put prema ostvarenju roditeljstva, da li kroz potpomognutu oplodnju ili posvajanje, ali i zaštitu svih članova i članica obitelji u kojoj su roditelji homoseksualne orijentacije.

Prva zemlja koja je priznala istospolne brakove bila je Nizozemska 2001.godine, Hrvatska je 2003. godine priznala istospolne zajednice. Godine 2013. u Republici Hrvatskoj održan je referendum o ustavnoj definiciji braka. Pitanje je bilo „Jeste li za to da se u Ustav Republike Hrvatske unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca?“. Odgovor birača je bio da žele, te se 2014. godine priznalo životno partnerstvo, ali ne i brak, osoba istoga spola.

Prema članku mrežne stranice Slobodne dalmacije iz prosinca 2017. godine, neke od zemalja koje su priznale brak između osoba istoga spola su Argentina, Brazil, Danska, Finska, Irska, Španjolska, Švedska, UK... Postoje i zemlje koje istospolni brak priznaju, ali samo ako nisu sklopljeni na vlastitom teritoriju, to su Izrael i Aruba. Zemlje koje priznaju građanske zajednice ili registrirana partnerstva su Čile, Kostarika, Mađarska, Češka. Italija, Estonija...

6. Roditeljstvo

Pravo ljudi da budu roditelji neupitno je u cijelom svijetu. Ovisno o trenutnoj demografiji i sociopolitičkim interesima određene zemlje, ista će poticati ili obeshrabrivati rađanje djece. Međutim, nitko nikome ne smije oduzeti osnovno ljudsko pravo kao što je pravo na obitelj i pravo na djecu.

Naime, roditeljstvo se nikome ne može oduzeti, čak i ako je to u najboljem interesu djeteta kao što je na primjer u slučajevima zanemarivanja i/ili zlostavljanja djece. Tada se reagira tako da se djecu premjesti iz takve obitelji, ali odluka o odustajanju od roditeljstva ostaje isključivo u rukama zakonskih roditelja. Roditelj odlučuje hoće li se ili neće odreći svojih roditeljskih prava. Na žalost postoje slučajevi gdje se roditelj zlostavljač ne želi odreći prava na dijete te se tako djetetu uskraćuje mogućnost posvajanja.

6.1. Homoroditeljstvo

Zakoni u Republici Hrvatskoj ne priznaju LGB obitelj, iz tog razloga se dolazi do zaključka da u Hrvatskoj niti nema LGB obitelji što nije istina ako gledamo zadnji popis stanovništva (državni zavod za statistiku, 2011.) kao i istraživanje Milković (2013.) koje također demantira isti zaključak. LGB roditelji često skrivaju svoju homoseksualnu orijentaciju zbog straha od homofobne atmosfere u društvu pa time možemo obrazložiti nisku zastupljenost LGB roditelja u istraživanjima.

Osporavanje prava na roditeljstvo osobama homoseksualne ili biseksualne orijentacije neprihvatljivo je iz više aspekata gledanja. Sa strane etike, ali i prema odredbama konvencije o ljudskim pravima. Oni koji osporavaju pravo na roditeljstvo osobama homoseksualne orijentacije, svoje stavove temelje na brizi za rast i razvoj djece iako su mnoga istraživanja dokazala da odrastanje u LGB obitelji ne ugrožava dijete ni na koji način.

Česta pretpostavka je da LGB roditelja nema, niti ih može biti. U nekim državama svijeta (Austrija, Belgija, Danska, UK...) LGB osobe mogu postati roditelji putem posvojenja, potpomognute oplodnje ili surogat majčinstvom. U Republici Hrvatskoj osobe homoseksualne orijentacije dijete mogu imati samo ako su ga dobili iz prijašnje heteroseksualne veze ili braka. Djecu mogu posvajati samo ako su samci, što znači da su dodatno diskriminirani u već teškom postupku posvajanja djeteta. To dokazuje i Obiteljski zakon (2015.) koji pri posvojenju djece prednost daju vjenčanim heteroseksualnim parovima.

Negativni stavovi o LGB obiteljima su široko rašireni, za razliku od heteroseksualnih obitelji i njihove djece, obitelji s homoseksualnim roditeljima često su izloženi predrasudama i diskriminaciji. Kao za veliku većinu socijalno stigmatiziranih skupina tako i za pripadnike LGB zajednice vjerovanja uglavnom nisu temeljena na osobnom iskustvu nego se kulturalno prenose. Neki od negativnih stavova prema LGB roditeljima jesu da su to osobe sa psihičkim poremećajem, da su lezbijke manje majčinski nastrojene od heteroseksualnih majki, te da istospolne veze nepovoljno utječu na odnos roditelja i djeteta te na djetetov rast i razvoj. O samoj djeci koja su odrasla u obitelji s homoseksualnim roditeljima također ima nekoliko vjerovanja. Za tu djecu se vjeruje da će odrasti u osobe homoseksualne orijentacije te da će imati probleme u ponašanju.

6.1.1. Putevi do roditeljstva

Prema Mezey (2013.) jedni od najbitnijih čimbenika za donošenje odluke o roditeljstvu LGB osobe mogu se svrstati u nekoliko kategorija. To su osobni aspekti (motivacija za roditeljstvom, osobine ličnosti i sl.), prisutnost formalne i neformalne podrške (podrška obitelji, prijatelja, uvažavanje sa strane doktora i zakona), čimbenici vezani za posao (zaposlenost, sigurnost posla i financijska sredstva) te odnosi s partnerom/partnericom. Doživljaj roditeljstva ovisi o svim ovim aspektima te njihovim međuodnosom.

Pripadnici LGB zajednice dijete mogu dobiti na više načina, a to su pomoću potpomognute oplodnje, posvojenjem, zajedničkim roditeljstvom, surogat majčinstvom ili ako dijete imaju iz prethodne heteroseksualne veze ili braka.

U Hrvatskoj je jedini legalni način za sada da se homoseksualne osobe ostvare kao roditelji, ako dijete imaju dijete iz prethodne heteroseksualne veze ili braka.

6.1.1.1. Djeca iz heteroseksualne veze ili braka

Djeca iz heteroseksualne veze su djeca koja su začeta i rođena u heteroseksualnoj vezi, odnosno braku. Kao što je slučaj kod heteroseksualnih osoba i parova, tako je i

kod homoseksualnih da na motivaciju za roditeljstvom utječe niz čimbenika, od bioloških i psihičkih do socijalnih.

Prema Maričić (2016.) mame, bilo da su dijete dobile u heteroseksualnoj ili homoseksualnoj vezi slažu se oko toga da su oduvijek željele imati djecu i smatraju da je to prirodni, uobičajeni slijed dugotrajne veze neovisno o seksualnoj orijentaciji. Također ima i onih kojima je roditeljstvo došlo ne planirano, ali su roditeljsku ulogu prihvatile sa zadovoljstvom. Važno je napomenuti da neplanirana trudnoća ne znači nužno i neželjena trudnoća.

Razvod roditelja na svu djecu djeluje vrlo slično neovisno jesu li ih odgajali heteroseksualni ili homoseksualni par. Prema Amato (2010.) djeca iz obiju obitelji nisu se razlikovala po kvaliteti emocionalnog funkcioniranja, rodnim ulogama, seksualnoj orijentaciji, prilagođenosti u ponašanju niti u kognitivnim funkcioniranju. Reakcije djeteta na razvod neovisno u kakvim obiteljima su odgajani ovise o kvaliteti roditelja, njihovoj komunikaciji i zajedničkom funkcioniranju.

Odnos partnera/partnerice biološkog roditelja i djeteta ovisi o odnosu između partnera/partnerica, o vlastitoj motivaciji za roditeljstvo, ali i o stavovima vezanim za roditeljstvo kao takvo. Prema Maričić (2016.) biološki roditelji ističu kako njihov partner/partnerica ne zamjenjuju drugog biološkog roditelja, već se na njih gleda kao na članove obitelji s dodatnim roditeljskom funkcijom. Također, veličinu uloge dodatnog roditelja određuje i odnos između biološkog roditelja i njegove/njene partnerice/partnera. Pa tako jedni partneri brigu brinu kao „pravi“ roditelji, gdje je dijete, s kim je, kad će doći i slično, dok su drugi partneri više tu kao potpora biološkom roditelju, u ovom slučaju partneri najčešće ne žive u domaćinstvu s biološkim roditeljem i djetetom.

6.1.1.2. Djeca začeta u istospolnoj zajednici-planirane obitelji

Ostvarivanje roditeljstva kod dvije majke lezbijke ili dva oca geja moguće je putem potpomognute oplodnje, posvojenje, zajedničkim roditeljstvom ili surogat majčinstvom. Prema Maričić (2016.) u Hrvatskoj postoji nekoliko istospolnih parova koji su ostvarili želju za roditeljstvom, tri lezbijska para roditeljstvo su realizirale putem potpomognute oplodnje. Jedne pomoću kućne inseminacije bez seksualnog odnosa i zajedničkog roditeljstva uz pomoć gej para koji su znale od ranije, ženski par je imao glavnu riječ u

odabiru biološkog oca djeteta. Druge su potpomognutu oplodnju napravile u inozemstvu s nepoznatim donorom. Treći lezbijski par dijete je dobilo potpomognutom oplodnjom, ali s poznatim donorom u dogovoru da dijete žele odgajati bez interferencije treće strane.

Par koji je otišao u inozemstvo u specijaliziranu kliniku za potpomognutu oplodnju to je učinio je takvih klinika u Hrvatskoj nema dovoljno, još kada zdravstveni djelatnici vide da je riječ o homoseksualnom paru u Hrvatskoj sve pada u vodu. U inozemstvu postoje klinike koje primaju homoseksualne parove, uvjet je da treba donijeti vjenčani list, što ovaj par iz Hrvatske nije imao, ali su im objasnili da u hrvatskoj brak između osoba istoga spola nije dozvoljen, i na uvid su dali potvrdu o životnom partnerstvu.

Odabir donora odnosno odluka hoće li donor biti poznat ili nepoznat vrlo je bitna. Prema Bos i Gartrell (2010.) djeca začeta inseminacijom s poznatim donorom, kao i ona začeta s nepoznatim donosom imaju sličan daljnji rast i razvoj u svim životnim aspektima. Prednost inseminacije s nepoznatim donorom jest da se dijete može odgajati bez treće strane što je olakotna okolnost pošto znamo da razilaženja u stavovima vezanih za odgoj djeteta može narušiti djetetov daljnji razvoj. Dakle u LGB obitelji, dijete začeto inseminacijom pomoću nepoznatog donora, ima dva roditelja, partnera/partnerice i ti roditelji su djetetu prvi, glavni i jedini roditelji. Međutim, postoji i zabrinutost koja je povezana s time da će dijete možda imati poteškoća s identitetom ne bude li potpuno znalo svoje podrijetlo. Dakako, iz ovog vidimo prednost inseminacije s poznatim donorom, a to je da dijete ima pravo znati svoje podrijetlo, svoju genetiku, te ako želi može upoznati svog drugog biološkog roditelja.

Uz odabir donora, bitna je odluka i tko će biti biološki roditelj djeteta. Iako kod lezbijskih parova uglavnom obje žene mogu zatrudnjeti, te koji gej parova uglavnom oba muškarca mogu biti donori za inseminaciju, parovi unaprijed jasno znaju tko će biti biološki roditelj djeteta. Prema Maričić (2016.) odabir biološke majke uvjetuje dob potencijalne biološke majke, želja za majčinstvom, te radni status odnosno materijalno stanje pod što se podrazumijeva fleksibilni i bolji radni uvjeti. Stariju partnericu odabiru kako bi ostvarila možda zadnji priliku za majčinstvom, a mlađu partnericu odabiru jer su veće šanse da ostane u drugom stanju i cijeli proces trudnoće prođe uspješno. Kada govorimo o odabiru biološkog partnera kod gej para tu je situacija malo drugačija. Tu

se razmatra koji partner je boljeg zdravstvenog statusa, pa tako onaj koji ima bolje gene odabire se za biološkog roditelja.

Partneri ubrzo nakon rođenja djeteta odlučuju iskoristiti pravo na partnersku skrb o djetetu svog životnog partnera/partnerice po Zakonu o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/2014). Prema Goldberg, Dowing i Richardson (2009.) dijete koje je rođeno u homoseksualnoj obitelji, u vrijeme dojenačke dobi preferiralo je biološku majku, što se povezuje s dojenjem i stvaranjem ugode putem dojke. Također, ističu kako bi se ta naklonost biološkoj majci smanjivala tijekom odrastanja, iako bi se autoritet biološke majke u većini slučajeva više poštivao nego autoritet partnerice biološke majke.

7. ZAKONI I ODREDBE KOJE SE ODNOSU NA HOMOSEKSUALNE OSOBE I NJIHOVE OBITELJI

U knjizi „*Pogled prema različitim obiteljima*“ koje je izdala Udruga RODA nalaze se pravni okviri i obrasci koji mogu uvelike pomoći homoroditeljima u Hrvatskoj.

7.1. Mjerodavno međunarodno pravo

Republika Hrvatska je ratificirala (ratifikacija je međunarodni čin kojime država na međunarodnomu planu daje svoj pristanak da bude vezana međunarodnim ugovorom) velik broj međunarodnih ugovora kojima se jamči zaštita i promocija ljudskih prava. Ovi ugovori su iznad zakona te ih sudovi mogu primjenjivati kada se odluče o pitanjima koja dodiruju aspekte zaštite ljudskih prava pojedinca.

Europsku konvenciju o ljudskim pravima Republika Hrvatska ratificirala je 1997. godine. Ova konvencija štiti pravo na život, slobodu i sigurnost, štiti se i sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti. Omogućava pošteno suđenje i poštovanje privatnog i obiteljskog života, slobodu izražavanja i okupljanja. Brani mučenje, ropstvo, prisilni rad, diskriminaciju i zlouporabu prava. Dugine obitelji, kako ih se naziva u knjizi „*Pogled prema različitim obiteljima*“ mogu se pozvati na konvenciju o ljudskim pravima kada osjete da im je uskraćena sloboda, ne poštuje se njihov privatni život ili ih se diskriminira na bilo koji način.

Konvencija o pravima djeteta je UN-ova konvencija koja je usvojena 1989. godine, ova konvencija sadrži smjernice koje svaka država koja je usvojila konvenciju mora garantirati svakom djetetu. Tu se nalaze obveze odraslih prema djetetu, te obveze društva u aspektu zaštite djeteta. Uz konvenciju o ljudskim pravima, konvencija o pravima djeteta bitna je za svu djecu, pogotovo za djecu koja su odrasla u duginim obiteljima. Nažalost, djeca koja imaju homoroditelje ne rijetko su žrtve nasilja zbog neinformiranosti okoline. Zaštita djeteta može se provesti kroz direktnu pomoć vezanu za osiguravanje zdravlja i školstva za svako dijete ili posredno u vidu pomoći i podrške roditeljima, koje god seksualne orijentacije oni bili, u ispunjavanju svoje roditeljske uloge.

7.2. Unutarnji pravni propisi Republike Hrvatske

Ustav Republike Hrvatske je temeljni propis kojim se uspostavlja politički i pravni poredak u državi. U Ustavu RH nalaze se načela o društvenom, ekonomskom i političkom poretku u državi, definiraju se prava, ali i dužnosti građana, te se određuju

organi vlasti i njihov odnos prema građanima. Ustavu su podređeni svi drugi pravni propisi, te se u njemu na više mjesta spominju djeca, obitelj te odnosi u obitelji.

U članku 14. garantiraju se jednaka prava i određuje se da su pred zakonom svi jednaki. Brani se diskriminacija na osnovi rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovine, naobrazbe, društvenog položaja, seksualne orijentacije ili bilo čega drugog što pojedinca čini različitim.

Članak 35. govori o štovanju i pravnoj zaštiti života pojedinca, te njegova obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti. Što je osobito bitno, jer u homoseksualne obitelji mnogo ljudi, udruga i sličnih organizacija voli zadirati.

Kod članka 63. naglašeno je materinstvo, zaštita djece i mladeži te stvaranje socijalne kulture. Naglasak je na stvaranju odgojnih, materijalnih i svih drugih uvjeta koji su potrebni kako bi svaki pojedinac ostvario pravo na dostojan život. Uzevši u obzir koliko djece ima po domovima za nezbrinutu djecu, ovaj članak je bitan po pitanju dobrobiti te djece, kako bi ta djeca imala priliku za bolji život. Također, ovaj članak je bitan i za lezbijke koje imaju želju postati biološke majke.

Članak 64. odnosi se na roditelje i djecu te njihovo međusobno funkcioniranje. Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu, te samostalno odlučuju o odgoju djece. Također, moraju osigurati djetetu skladan psihofizički razvoj, a ona djeca koja su tjelesno ili duševno oštećena ili je dijete socijalno zapušteno ima pravo na posebnu njegu, obrazovanje i skrb. Treba napomenuti da skladan psihofizički razvoj djeteta ne ovisi o seksualnoj orijentaciji roditelja.

7.3. Zakoni

Zakon je normativni akt države koji po točno određenom postupku donosi parlament. Zakon je nakon Ustava najviši i najvažniji pravni akt i svi drugi pravni akti u državi moraju biti u skladu s njime.

Obiteljski zakon (NN 103/15) propisuje adekvatno ponašanje vezano za nekretninu u kojoj stanuje dijete, također obvezuje roditelje plaćanjem alimentacije odnosno plaćanjem uzdržavanja djeteta te si za pravo uzima pravni progon roditelja koji tu obvezu ne ispunjava. Ovaj zakon je donesao velike promjene koje se tiču posvajanja djece, najveća poteškoća s posvajanjem jest dugotrajnost postupka, te smanjeno posvajanje starije djece i djece s poteškoćama u razvoju. Ovaj zakon ima u vidu skraćivanje trajanja postupka te senzibilizacija parova za posvojenje starije djece i djece s poteškoćama u razvoju. Nažalost, obiteljski zakon ne dopušta posvajanje djece u homoroditeljske obitelji, već osoba homoseksualne orijentacije može posvojiti dijete jedino ako je samac, iako je kao takav/takva na dnu liste posvojitelja.

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14) uređuje načela, sklapanje i prestanak životnog partnerstva, također vodi registar te pravne učinke životnog partnerstva. Životno partnerstvo je zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola sklopljena pred nadležnim tijelom. Neformalno životno partnerstvo je partnerska zajednica obiteljskoga života dviju osoba istog spola, koje nisu sklopile životno partnerstvo pred nadležnim tijelom, ali im zajednica traje minimalno tri godine bez prekida.

8. INTERVJU

Pojam intervju dolazi iz francuske riječi *entrevue* što znači susret radi razgovora. Kako navodi *Zelenika* (1998.) to je poseban oblik razgovora i provodi se s točno određenom svrhom i ciljevima prema unaprijed pripremljenom planu, točno se zna tko je ispitivač

a tko ispitanik. Intervju može karakterizirati rezerviranost, napetost, sumnja i/ili bojan kod ispitanika.

Vrsta intervjuja kojom sam se koristila u srhu izrade ovog završnog rada jest individualni intervju. Ova vrsta intervjuja za cilj ima prikupljanje podataka i informacija o sugovorniku.

Nakon što smo pronašli osobe koje su voljne razgovarati o svojoj homoseksualnosti, sastali smo se na mjestu koje je odgovaralo sugovorniku, kako bi atmosfera bila što ugodnija i opuštenija za njega. Nastojali smo da razgovor teče svojim tijekom, da se sugovornik ne osjeća kao da je „pod istragom“. Razgovor nije krenuo odmah s pitanjima vezanih za njihovu homoseksualnu orijentaciju, već smo prvo razgovarali o općim temama koje su danas u društvu aktualne.

Okvirna pitanja kojima smo se vodili tijekom intervjuja bila su vezana za njihove osnovne opće podatke kao što su spol i dob, s kim žive, te kako definiraju svoju seksualnu orijentaciju. Također, bilo je pitanje vezano za vrijeme kada su otkrili svoju seksualnu orijentaciju i kako su to podnijeli. Nastavili smo s pitanjima koja se odnose na njihovu obitelj, znaju li članovi obitelji za njihovu seksualnu orijentaciju, ako znaju kako su reagirali, a ako neznaju zašto nisu rekli i misle li im u budućnosti reći. Zadnja pitanja se odnose na njihov emocionalni život, imaju li partnera i ako imaju zna li obitelj za partnera, te gdje se vide za 10 godina.

1. Ispitanik br.1 je ženska osoba od 27 godina. Svoju seksualnu orijentaciju definira kao homoseksualnu, te vrlo otvoreno i lako govori o svemu.

Na pitanje kada je otkrila da je privlače osobe istoga spola, odgovorila je da to nije bio specifičan trenutak spoznaje, nije došla do trenutnog prosvjetljenja. Već, da je postepeno shvaćala i razumijevala sebe prvenstveno kroz čitanje literature i educiranje. Ističe kako joj taj proces priznavanja samoj sebi nije teško pao, jer si je dala vremena te je išla korak po korak, što joj je uveliko olakšalo cijelu situaciju.

Kroz razgovor dotakli smo se njene obitelji, pitala sam ju s kim živi, te zna li obitelj njenu homoseksualnu orijentaciju. Ispitanica je rekla kako živi u stanu s roditeljima i dvadesetogodišnjom sestrom. Nikada, među članovima obitelji, nije kako kaže „izašla iz ormara“. Mama i sestra su je upitale da li je homoseksualne

orijentacije jer su posumnjale nakon što su primijetile koliko glasne stavove ima o LGB zajednici. Nakon što su mama i sestra dobile potvrđan odgovor, sve je teklo normalno, prihvaćaju nju i njezinu seksualnu orijentaciju ma kakva god ona bila. Za oca, ali i ostatak šire obitelji, pretpostavlja da znaju iz istog razloga iz kojeg su je pitale mama i sestra, ali je nitko ništa ne pita izravno.

Kada sam ju upitala ima li partnericu s oduševljenjem je rekla da ima. Zajedno su tri godine i odlično se slažu. Majka i sestra su partnericu upoznale, te kaže kako nije naišla ne neodobravanje. Kako kaže, sretne su jer je ona sretna. Upoznavanje partnerice s ocem i ostatkom obitelji će još malo pričekati iako smatra da ni s njima neće biti problema prilikom upoznavanja.

Za 10 godina se vidi gdje je i sada u romantičnom smislu. Smatra da je našla osobu za sebe, te za sada nemaju planova vezanih za proširivanje obitelji, ali ne isključuju ih kompletno.

2. Ispitanik br. 2 je muška osoba od 25 godina. Deklarira se kao homoseksualac, vrlo ponosno priča o svojoj seksualnoj orijentaciji.

Na pitanje kada je otkrio da je homoseksualne orijentacije malo se zamislio te rekao kako je tijekom viših razreda osnovne škole shvatio da „nešto nije u redu“. Oduvijek se više družio s djevojčicama nego s dječacima, posebice na satu tjelesne i zdravstvene kulture draže mu je bilo igrati odbojku ili graničara s djevojkama, nego igranje nogometa s dečkima. Tada tome nije pridavao puno pažnje, već je to samo proživio, mislio je da je to faza koja će proći sama od sebe. Ističe kako u osnovnoj školi nije bilo interneta, školskih predmeta ili bilo kakvih sadržaja koji bi ga osvijestili o njegovoj homoseksualnoj orijentaciji. Pred kraj osnovne škole počeli su mu se sviđati dečki, te je u srednjoj školi prihvatio spoznaju da je gay tako što je istraživao na internetu te shvatio o čemu se radi. Tijekom fakulteta počeo je izlaziti pred prijateljima i kaže kako sada većina njih zna da je homoseksualac. Odrješito kaže kako ga nije briga što drugi misle o njegovoj seksualnoj orijentaciji, te da je on prihvatio sebe takvog kakav jest i da u tome uživa. Bilo mi je izrazito drago kada je rekao kako svoju seksualnu orijentaciju ne smatra nikakvom preprekom u životu.

Roditelji mu neznaju sa sigurnošću da je homoseksualac, ali kaže da smatra da oni predosjećaju jer u 25 godina nije niti jednom doveo curu doma. Kada

razgovara s roditeljima o prijateljicama uvijek ih imenuje, dok kada razgovara s njima o muškim prijateljima često izostavlja imena jer mu se ne da objašnjavati tko su, što su i gdje su se upoznali (najčešće se upoznaju u gay klubu). Na upit planira li roditeljima ikada reći za svoju seksualnu orijentaciju, rekao je da će to učiniti kada se osamostali, iako ne smatra da bi ga odbacili ili izbacili iz obiteljskog doma jer su vrlo liberalni. Za majku kaže da ima nekoliko prijatelja koji su gay, također kao i poslovnih suradnika koji se otvoreno deklariraju kao osobe homoseksualne orijentacije te da je njegova majka vrlo otvorena što se tiče cijele teme. Za oca smatra da neće imati ništa protiv, ali svejedno želi pričekati jer im je sin jedina i misli da bi možda, na prvu moglo postati škakljivo. Nakon te izjave sam sebe je upitao da li je taj „škakljivi“ scenarij ipak samo u njegovoj glavi. Kaže kako je uvjeren da će i nakon izlaska pred roditeljima imati svu ljubav, pažnju i podršku koji je imao i do sad te smatra da će njihov odnos tada postati bolji, čvršći i iskreniji. Partnera za sada nema, a za 10 godina se vidi prvenstveno u stabilnom radnom odnosu u struci. U ljubavnom životu želio bi imati partnera s kojim će živjeti u njihovom stanu s posvojenim djetetom i kućnim ljubimcem. Hoće li živjeti u Hrvatskoj ili nekoj drugoj zemlji, to mu je svejedno dokle god ima uvijete da skladan i dobar život.

3. Ispitanica br. 3 je ženska osoba od 24 godine. Za sebe kaže kao je homoseksualne orijentacije, primijetila sam da joj je trebalo duže da se opusti i otvori u razgovoru.

Da je homoseksualne orijentacija ispitanica broj 3 otkrila je krajem osnovne ili početkom srednje škole, ne sjeća se točno. Cijela ta nova spoznaja pala joj je dosta teško, osjećala se kao da se treba stidjeti ili čak potisnuti. Smatrala je da je loše i krivo ono što osjeća te da se mora preobratiti ili kako kaže razuvjeriti da nije „to“.

Živi s majkom, ocem, ali ima i brata koji ne živi s njima. Nitko u obitelji ne zna da je homoseksualne orijentacije te im ne planira reći. Njeni roditelji jasno i glasno ističu svoje negativne stavove vezane za sve pripadnike LGB zajednice te ona ne želi riskirati gubitak odnosa s njima kad bi im rekla istinu o svojoj seksualnoj orijentaciji. Nekolicina najboljih prijatelja zna za njenu homoseksualnu orijentaciju, ali za sada nema plan nikome dalje govoriti. Dosta

teško joj pada situacija u društvu, stigma kojom je obavijena LGB zajednica, te se trudi što manje o tome razmišljati jer smatra da joj je tako lakše. Primijeti se da joj nije drago što je homoseksualne orijentacije i da se može promijeniti, promijenila bi se.

Trenutno nema partnericu, nikada nije ni imala partnericu za stalnu vezu, više su to bile kratke avanture. Strah ju je da bi se lako moglo pročitati do njenih roditelja kada bi ju drugi vidjeli s djevojkom. Na pitanje kako se vidi za 10 godina izostavlja ljubavni aspekt svoga života te odgovara kako se vidi u stabilnoj poslovnoj i financijskoj situaciji te se nada kako će i dalje putovati po svijetu.

4. Ispitanik broj 4 je ženska osoba od 21 godinu. Svoju seksualnu orijentaciju definira kao biseksualnu, vrlo zaigrano prilazi cijelom intervjuu te je vrlo otvorena prilikom razgovora.

Da je biseksualne orijentacije otkrila je otprilike s 15 godina i bila je vrlo zbunjena kada je shvatila što se događa. Bilo joj je čudno i neobično što joj se u jednom trenutku sviđa prijateljica, a ubrzo nakon toga sviđa joj se i prijatelj. Nije znala što se događa, kako je mogu privlačiti i muške i ženske osobe. To ju je kopkalo pa se dala u istraživanje, pomoću literature i interneta saznala je da to što osjeća nije toliko čudno te da se to zove biseksualnost. U procesu prihvaćanja sebe pomogla joj je spoznaja da ima još ljudi poput nje, koji su također zbunjeni.

Kada sam ju upitala za obitelj, da li oni znaju za njenu seksualnu orijentaciju na trenutak se rastužila. Rekla je kako obitelj ne zna, niti će ikada saznati jer su strogi protivnici, govori njihovim rječnikom, „pederluka“. Boji se njihove reakcije, što su u stanju reći ili učiniti, smatra kako njihova ljubav prema njoj nebi bila dovoljno jaka da pređu preko spoznaje da im je najmlađa kćer „lezba“.

Partnera ili partnericu nema, iako bi jako voljela, kako bi dobila podršku i oslonac u teškim trenucima. Kaže da joj fali netko s kime može biti potpuno iskrena, bez maski i pretvaranja, ali da takva osoba još nije naišla.

Na pitanje gdje se vidi za deset godina odgovorila je kako se ne vidi nigdje. To je pojasnila izjavom da je život nepredvidiv i da ne želi razmišljati toliko unaprijed.

9. ZAKLJUČAK

Kada govorimo o obitelji, još uvijek se teško prihvaćaju različitosti te je za veći dio društva obitelj zajednica koju čine djeca i njihovi biološki roditelji. Ipak, neke obitelji su mnogobrojne, neke čini samo jedno dijete i jedan roditelj, u nekim obiteljima članovi nemaju istu boju kože, a u nekima su roditelji homoseksualne orijentacije. Kakva god obitelj bila, razlikovala se ona po obliku, broju članova ili boji kože, za dijete je obitelj najbolje mjesto ako mu je pruženo sigurno okruženje u kojemu se svi članovi vole i podržavaju.

Živimo u svijetu u kojem se tolerancija i poštivanje različitosti iznimno cijeni. Nije bitno u kojoj obitelji se dijete nalazi, već kakvi ga ljudi odgajaju, kakve sposobnosti i karakter imaju. Kvaliteta odnosa u obitelji ovisi o mnogim čimbenicima, kao što su socijalni,

psihološki i ekonomski čimbenici, veliki značaj ima i razina podrške u obitelji. Gore navedeni čimbenici, ako ih ima u dovoljnoj mjeri, mogu se oduprijeti svim nedaćama koje mogu zadesiti bilo koju obitelj. Jedna od mnogobrojnih nedaća koje mogu zadesiti obitelj jest i spoznaja o homoseksualnoj orijentaciji bilo kojeg člana. Sve obitelji bi trebale težiti da međusobno uče primjećivati, prihvaćati i poštivati različitosti svakog pojedinca.

Neovisno o seksualnoj orijentaciji većina ljudi traži slične kvalitete i čimbenike koje se moraju zadovoljiti kako bi odnos bio kvalitetan i stabilan. Svi parovi pa i homoseksualni parovi, sukobljavaju se zbog različito usađenih vrijednosti, raznih financijskih poteškoća i sl. Međutim, dodatne trzavice kod lezbijskih i gej parova mogu doći zbog situacije u današnjem društvu odnosno netrpeljivosti ljudi prema LGB osobama što naposljetku može rezultirati konfliktom između para.

Faktori rizika rasta i razvoja roditeljske uloge u LGB zajednici, kao i same djece u istoj populaciji, najviše proizlaze iz reakcije društva prema takvim obiteljima, a ne iz samih obitelji. Stavovi da odrastanje u LGB zajednici nepovoljno utječe na rast i razvoj djece pobijen je činjenicom da razni drugi čimbenici, na koje više nego često nailazimo, npr. nasilje u obitelji, alkoholizam i siromaštvo daleko više utječu na djetetov socio-emocionalni razvoj. Međutim, nitko se još uvijek nije uhvatio društvene akcije kojom se poziva na zabranu roditeljstva alkoholičarima, osobama s policijskim dosjeom nasilja ili najbizarnije, siromašnima.

10. SAŽETAK

Za djecu i roditelje, ali i cijelo hrvatsko društvo, važno je priznati i prihvatiti kompleksnost obiteljskih zajednica i odnosa. Danas su obiteljske strukture raznovrsnije nego ikada prije pa je potrebno na novi način definirati obitelj.

Među vrstama obitelji nailazimo na homoseksualnu obitelj u kojoj su roditelji homoseksualne orijentacije, također, i na one obitelji u kojoj je dijete homoseksualne orijentacije. Te obitelji nose posebno breme današnjeg društva, stigmatizirani su te se o njima iznose neistine koje su najčešće produkt usmene predaje u društvu bez argumentiranih činjenica.

U svrhu pribavljanja dodatnih informacija vezanih za homoseksualnost u obitelji provela sam intervju s nekolicinom poznanika koji su mi dali dodatni uvid u problematiku života s kojom se svakodnevno nose kao pripadnici LGB zajednice.

Homoseksualni roditelji, kako biološki, tako i nebiološki, kao i oni koji bi to htjeli postati moraju se nositi s nizom prepreka, diskriminacije i stigmatizacije kako bi ostvarili svoju roditeljsku ulogu. LGB roditelji, partneri i partnerice i osobe koje planiraju roditeljstvo žele da se brak i životno partnerstvo izjednače u potpunosti pred zakonom. To bi za njih osiguralo put prema ostvarenju roditeljstva (pomoću potpomognute oplodnje ili posvojenja), ali i zaštitu svih članova i članica obitelji. Nebiološki roditelji trebali bi imati roditeljska prava posebice u obrazovnom i zdravstvenom sustavu, tu se treba poraditi na dodatnoj edukaciji o specifičnostima obitelji s LGB osobama, o njihovim izazovima s kojim se te obitelji susreću. Dodatnu edukaciju trebali bi proći svi prosvjetni djelatnici u vrtićima i školama, ali i zdravstveni djelatnici. Također dodatno se trebaju osvijestiti i razni stručnjaci koji rade s djecom i obiteljima kao što su centri za socijalnu skrb ili udruge civilnog društva.

KLJUČNE RIJEČI: homoseksualnost, LGB, mitovi, homofobija, otkrivanje, roditelji, roditeljstvo, obitelj, tradicionalno, suvremeno, brak, zakoni, intervju.

11. SUMMARY

For children and parents, but also the entire Croatian society it's important to recognize and accept the complexity of family and community relationships. Today, the family structure is more diverse than ever before, it's necessary to define the family in a new way.

Among all types of families we can find the homosexual family in which the parents are homosexual, also, the families in which the child is homosexual. These families bear a special burden of today's society, they are stigmatized and there are a lot of untruths that are usually the product of oral traditions in society without grounded facts.

In order to obtain additional information related to homosexuality in the family I conducted an interview with several subjects who gave me additional insight into the problems of life that they daily carry as members of the LGB community.

Homosexual parents, both biological and non-biological, as well as those who want to become one, must cope with a series of barriers, discrimination and stigmatization in order to accomplish their parental role. LGB parents, partners and people who are planning parenthood want to marriage and life partnership equalized completely against the law. This would ensure for them the path towards achieving parenthood (using assisted reproduction or adoption), but also the protection of all members of the family. Non-biological parents should have parental rights especially in the education and health system, there is need to work on additional training on the specifics of families with LGB persons, about their challenges with which these families are facing. Additional training should go all educators in kindergartens and schools, and health professionals.

KEY WORDS: homosexuality, LGB, myths, homophobia, coming out, parents, parenting, family, traditional, modern, marriage, laws, interview.

12. LITERATURA

KNJIGE:

1. Griffin, C. W., Wirth A. G., Wirth, M. J. (1997). *Više od prihvaćanja: roditelji djece sklone vlastitom spolu govore o svojim iskustvima*. Zagreb: Publikum.
2. Lacroix, X. (2014). *Konfuzija rodova: homoseksualnosti, brak, posvajanje*. Zagreb: Svijetla točka.
3. Kadum, S. , Hozjan, D. (2015). *Darovitost u nastavi*.Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
4. Maričić, A. (2016). *Ja nisam gej mama, ja sam mama: roditeljstvo LGB osoba u Hrvatskoj*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

5. Mondimore, M. (2003). *Prirodna povijest homoseksualnosti*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus.
6. *Pogled prema različitim obiteljima: jednoroditeljske, posvojiteljske i dugine obitelji kroz analizu zakonodavstva osnovnoškolskih udžbenika i formulara* (2017). Zagreb: Roda- roditelji u akciji.
7. Rosić, V., Zloković, J. (2002). *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Graftrade.
8. Stevanović, M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske toplice: Tonimir.
9. Zelenika, R. (1998). *Metodologija i tehnologija izrade znanstavenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci.

INTERNET STRANICE:

1. Bell, A. P., Weinberg M. S., Hammersmith S. K. (1981). Seksualna preferencija: razvoj kod muškarca i žene. Dostupno na: <http://paganpressbooks.com/jpl/TRIPP.PDF> Prikupljeno: 15.06.2018
2. Bos, H., Gartrell, N. (2010). Adolescents od the USA National Longitudinal Lesbian FamilY Study: Can family characteristics counterract the negative effects of stigmatization? Dostupno na: <https://www.nllfs.org/images/uploads/pdf/nllfs-adolescents-counteract-stigmatization-2010.pdf> Prikupljeno: 22.06.2018
3. Državni zavod za statistiku. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/> Prikupljeno: 15.6.2018
4. Grozdanić, S. (2000). Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/6185> Prikupljeno: 05.08.2018
5. Goldberg, A. E., Dowing, J. B., Sauck, C. C. (2008). Perceptions of children`s parental preferences in lesbian two-mother households. Dostupno na: <https://pdfs.semanticscholar.org/6328/9a0282a6452f32f2dd2ca3fae55d5fe55ebb.pdf> Prikupljeno:18.05.2018
6. Intervju. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27678> Prikupljeno 08.08.2018.
7. Istospolni brakovi. Dostupno na: <https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/svijet/clanak/id/520387/istospolni->

[brakovi-legalni-su-u-vise-od-20-zemaljanbspmeu-njima-16-europskih](#)

Prikupljeno: 19.07.2018

8. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Dostupno na: [https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda) Prikupljeno:17.06.2018.
9. Konvencija o pravima djeteta. Dostupno na:https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
Prikupljeno: 17.06.2018
10. LGBT Core Grupe Ujedinjenih Naroda za suzbijanje nasilja i diskriminacije. Dostupno na: <https://geneva.usmission.gov/2013/09/27/lgbt-core-group-at-u-n-on-ending-violence-and-discrimination/> Prikupljeno: 25.05.2018
11. Mezey, N., J. (2013). LGBT Families. Dostupno na: https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=qtE5DQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=lgbt+families+nancy+j.+mezey&ots=2FtdHO9Lhn&sig=mB_3T9mv4TKVQFVoi70UFyOFgul&redir_esc=y#v=onepage&q=lgbt%20families%20nancy%20j.%20mezey&f=false Prikupljeno: 01.08.2018.
12. Mit. Dostupno na: <https://www.lektire.hr/mit/> Prikupljeno: 20.07.2018
13. Milković, M. (2013). Brutalna stvarnost; istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: http://www.zagreb-pride.net/new/wp-content/uploads/2016/01/brutalna_stvarnost_hr_web.pdf Prikupljeno: 01.05.2018
14. Obiteljski zakon NN 103/15. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon> Prikupljeno 16.07.2018
15. Petterson, C. J. (1992). Children of Lesbian and Gay Parents. Dostupno na: <http://web.missouri.edu/~segerti/2210/gayparents.pdf> Prikupljeno: 11.6.2018
16. Vrhovni sud u Kaliforniji. Dostupno na: http://www.courts.ca.gov/documents/Amer_Psychological_Assn_Amicus_Curie_Brief.pdf Prikupljeno 19.07.2018
17. Zakon o socijalnoj skrbi. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi> Prikupljeno: 03.06.2018
18. Životno partnerstvo. Dostupno na: <http://www.zivotnpartnerstvo.com/hr/sto-je-zivotno-partnerstvo/> Prikupljeno: 30.07.2018

